

§ 207

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

HEL 2020-001855 T 03 00 00

VN/8392/2019 ja STM079:00/2019

Päätös

Kaupunginhallitus antoi sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Lausunto on lausuntopyynnön mukaisesti pykäläkohtainen.

2 a § Maksun periminen

Otsikointia on tarpeen muuttaa säännöksen sisältöä paremmin kuvaavaksi.

Ehdotetun pykälän sanamuotoa on syytä selkeyttää siten, että 1 momentin ensimmäinen virke muotoillaan seuraavasti: "Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle maksusta lasku". Esitysluonnoksessa lasku rinnastuu tasamaksuissa päätökseen, johon voi hakea muutosta tekemällä oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksesta ehdotetaan säädettäväksi esitysluonnoksen muutoksenhakua koskevassa 15 §:ssä. Selvyyden vuoksi oikaisuvaatimuksen tekemisestä olisi perusteltua säätää tässä pykälässä lisäämällä siihen uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin muutoksenhausta laskuun. Ehdotettu 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Tulosidonnaisen palvelun antamisesta tehdään hallintopäätös, johon voi hakea muutosta oikaisuvaatimusteitse. Koska asiakkaalle annettava lasku on hallintopäätöksen täytäntöönpanoa, ei ole tarkoituksenmukaista, että jokaisesta yksittäisestä kyseistä hallintopäätöstä koskevasta laskusta olisi erillinen mahdollisuus hakea muutosta. Tältä osin esitysluonnosta on syytä täsmentää.

Pykälä on muutoin kannatettava eikä laskun vähimmäistietoihin ole liitettävää.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta

Yhdenmukaisuuden vuoksi oikaisuvaatimuksen tekemisestä on perusteltua säätää tässäkin pykälässä lisäämällä siihen uusi 2 momentti vastaavalla tavalla kuin edellä 2 a §:n kohdalla.

Asiakasmaksupäätöksen sisällöllinen sääntely on kannatettava ehdotus, jotta asiakkaat tietävät päätökseen sisältyvät palvelut ja niistä perittävät maksut perusteluineen. Asiakkaat tulevat valtakunnallisesti kohdelluiksi yhdenmukaisesti. Säännökseen on perusteltua lisätä asiakkaan informoimiseksi, että hänen tulee olla yhteydessä pykälän 5 kohdassa tarkoitettuun tahoon esitysluonnoksen 10 j §:ssä tarkoitetuissa asiakasmaksuun vaikuttavissa tilanteissa. Tällainen tilanne on esimerkiksi asiakkaan tai hänen perheensä maksukyvyyn muuttuminen olennaisesti, minkä takia asiakasmaksu tulisi tarkistaa.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Jos varatun palvelun käyttämättä jättäminen ei olisi aiheutunut hyväksyttävästä syystä, maksu voitaisiin esitysluonnoksen mukaan jättää perimättä, jos periminen olisi kohtuutonta. Kohtuuttomuuden arviointi tapauskohtaisesti voisi johtaa epäyhtenäiseen soveltamiskäytäntöön ja vaarantaa asiakkaiden tasapuolista kohtelua. Voimassa olevan lain sanamuoto ei sisällä kohtuuttomuuden arviointia ja on siitä syystä tarkoituksenmukaisemmin muotoiltu. Esitysluonnoksen 11 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Arviointiin sisältyy mahdollisuus ottaa huomioon myös kohtuuttomuus.

Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävän maksun (niin sanotun sakkomaksun) perimisen ikäraajaksi asetettu asiakkaan 15 vuoden ikä on perusteltua siirtää esitetyllä tavalla asetuksesta lain tasolle. On hyvä, että tietosuojaan ja salassapitoon liittyvä sääntely on myös otettu esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa huomioon 15–17-vuotiaiden kohdalla.

Sakkomaksun periminen edellyttää varauksen yhteydessä asiakkaan informointia sakkomaksun perimisen mahdollisuudesta siten, että asiakas ymmärtää asian sisällön. Asiakkaan riittävän ymmärtämisen määrittäminen ja todentaminen saattaa tuottaa vaikeuksia, jos informaation sisältö ja ymmärtäminen myöhemmin kiistetään. Tästä syystä on perusteltua, että pykäläehdotuksen 1 momentin toiseksi viimeinen virke poistetaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotettu sääntely tilanteissa, joissa kunta on varannut palvelun asiakkaille, on lähtökohtaisesti kannatettava. Soveltaminen edellyttää kuitenkin perusteluihin tutustumista, joten momentin sanamuotoa tulee tästä syystä täsmentää.

Ehdotetut muutokset, jotka koskevat käyttämättä jätetyistä palveluista perittäviä maksuja, ovat palvelujen käyttöasteen kohentamiseksi kannatettavia.

5 § Maksuttomat terveyspalvelut

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Pykäläesityksessä on otettu huomioon puutteita ja epäkohtia, joita käytännön toiminnassa on havaittu. Tämä on linjassa tasa-arvoisen sosiaali- ja terveyspolitiikan kanssa, jossa pyritään hoidon esteiden poistamiseen ja ennaltaehkäisevään perusterveydenhuoltoon.

Kasvava maksuttomien palvelujen valikoima lisää todennäköisesti näiden palvelujen kysyntää ja käyttöä.

6 a § Maksukatto

Maksukaton säännösten siirtäminen asetuksesta lain tasolle on kannattavaa lainsäädännön selkiyttämiseksi. Pykälässä on perusteltuja täsmennyksiä muun muassa lyhytaikaisen laitoshoidon tai laitospalvelun maksujen huomioimisesta maksukatossa.

Jatkossa maksukattoon sisältyisi lyhytaikainen laitoshoido, mutta ei lyhytaikaishoitoa palveluasumisessa. Tämä asettaisi asiakkaat eriarvoiseen asemaan, sillä laitoshoidon vähentämisen myötä entistä useammin lyhytaikaishoitoa järjestetään palveluasumisyksiköissä.

Esityksen mukaan kunta voi kerätä välttämättömiä tietoja asiakkaan maksukaton täyttymisen seuraamiseksi. Asiakas saa näin nopeammin päätöksen maksukaton täyttymisestä, kun tietojen keräämiseen ei tarvitse joka kerta pyytää erikseen lupaa. Tämä helpottaa viranomaistyötä.

Maksukaton seurantavelvollisuus olemassa olevilla järjestelmillä ei ole mahdollista. Tämän vuoksi asiakkaan oma seurantavelvollisuus on hyvä asia. Selvyyden vuoksi olisi perusteltua siirtää maksujen seuranta koskeva asiakasmaksuasetuksen sääntely asetuksesta lakiin.

Toimeentulotuesta maksetut asiakasmaksut otetaan huomioon laskettaessa maksukaton kertymistä. Tämä on perusteltua toimeentulotuen viimesijaisuus huomioon ottaen.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus

Otsikointia on tarpeen muuttaa säännöksen sisältöä paremmin kuvaavaksi.

Pykälässä on perusta sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisten asumispalvelujen maksujen määräytymiselle. Voimassaolevassa lainsäädännössä ei ole säädetty kyseisten palvelujen asiakasmaksuista. Muutos on merkittävä erityisesti yhdenvertaisuuden kannalta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa on syytä korjata virkkeen sanamuotoa: "... maksua ei kuitenkaan saa periä ... lääkinnällisestä kuntoutuksesta laitoksessa, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2

§:n 3 kohdassa tarkoitettua kuntoutusta laitoksessa eikä lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitettua laitoshuollosta.” Sanamuoto pitänee olla: ”... annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua kuntoutuksesta laitoksessa eikä ...”

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu

7 b §:n kommentit soveltuvin osin.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Pykäläehdotuksen 2 momentissa esitetään tuloverolain 92 §:ssä tarkoitettujen verovapaiden sosiaalietuuksien huomioimatta jättämisestä asiakasmaksun perustana olevan tulon määrittämisessä. Esitetty tuloverolain 92 §:ään viittaaminen on perusteltua sujuvan toimeenpanon ja selkeämmän lainsäädännön kannalta kuten kyseisen säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan.

Muutos parantaa myös veteraanien asemaa, koska ylimääräistä rintamalisää eikä myöskään veteraanilisää huomioitaisi jatkossa enää tuloina. Pykälän yksityiskohtaiset perustelut eivät täsmää veteraanilisän osalta. Perusteluissa sivulla 65 todetaan, että veteraanilisästä säädetään erikseen pykälän 2 momentissa. Näin ei nyt luonnoksessa ole.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa

Esitetty sääntely tosiasiallisten asumismenojen huomioimisesta on lähtökohtaisesti hyvä ja selkeä.

Pykäläehdotuksen 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuloista vähennettävistä todellisista asumismenoista ennen pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen, perhehoitoon tai laitoshoidon siirtymistä. Vähennyksenä otettaisiin huomioon omistusasunnon kulut kuudelta kuukaudelta, vuokra-asunnon vuokra irtisanomisajalta ja asumisoikeusasunnon käyttövastike kolmelta kuukaudelta. Perusteluista ilmenee kuitenkin sekä omistus- että vuokra-asunnon osalta, että kyse on enintään kuuden kuukauden ajasta omistusasuntojen ja enintään kuukauden ajasta vuokra-asuntojen osalta. Samaa tarkoitettaneen myös asumisoikeusasuntojen kohdalla. Lisäksi on syytä säätää, että kyse on enimmäisajoista, joilta aiheutuneet asumismenot huomioidaan.

Esitysluonnoksen 3 momentin sanamuoto ja säännöksen yksityiskohtaiset perustelut jättävät epäselväksi, miten asiakkaan todelliset asumismenot tosiasiallisesti huomioitaisiin asiakasmaksua määritettäessä

asiakkaan siirryttyä säännöksessä tarkoitettuihin palveluihin. Säännöstä perusteluineen tulee täsmentää.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa

Säännöksen 1 momentissa ehdotetaan otettavaksi huomioon vähennyksinä kohtuulliset asumismenot tehostetun palveluasumisen maksun määrittämisessä. Kunnalla on mahdollisuus vaikuttaa tehostetussa palveluasumisessa asiakkaalle aiheutuviin maksuihin. Asumismenojen tulee olla asiakkaalle lähtökohtaisesti kohtuulliset, minkä vuoksi asumismenot tulee ottaa huomioon pääsääntöisesti todellisen määräisinä.

Säännöksessä esitetään huomioitavaksi lääkekustannuksia enintään sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun vuosiomavastuun suuruisena. Esitys on hyvä, koska valtaosalla asiakkaista on suuria lääkekustannuksia.

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu

On perusteltua siirtää jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua koskeva sääntely asetuksesta lain tasolle.

Pitkäaikainen asumispalvelu tulisi uudistuksessa kokonaan sääntelyn piiriin ja maksun määräytyminen perustuisi palvelua koskevaan päätökseen kirjattujen palvelutuntien lukumäärään sekä pykälässä säädettyihin tuloarajoihin ja maksuprosentteihin. Esitetty sääntely selkeyttäisi asiakasmaksun määräytymisen perusteita. Koska asiakasmaksun määräytyminen muuttuisi täysin, on vaikea arvioida muutoksen vaikutuksia asiakkaan tilanteeseen tai kunnan talouteen. Ehdotettu maksuprosentin muuttuminen tunneittain aiheuttaisi runsaasti hallinnollista työtä, koska palvelutunnit voivat vaihdella asiakaskunnassa.

Pykäläehdotuksen perusteluissa jatkuvasta kotona annettavasta palvelusta ja pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävää maksua koskevassa esimerkissä sivulla 71 perusteluissa on yksinasuvan tuloraja 690 euroa/kk, kun se taulukossa on 588 euroa/kk ja samoin tulorajaa koskevan 3 momentin perusteluissa sivulla 70. Tämä on syytä korjata.

10 f § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Tulosidonnaisten asiakasmaksujen perusteena olevien tulojen huomioiminen yhdenmukaisin perustein selkeyttää asiakasmaksun määrittelyä.

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa

10 f §:n kommentit. Myös vähennysten osalta linja selkeytyy yhdenmukaisen sääntelyn myötä.

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut

Ehdotettu tukipalvelujen ja asumispalveluun liittyvien palvelujen sääntely lain tasolla selkeyttää asiakasmaksujen määräämistä ja vähentää päällekkäisten maksujen perimisen mahdollisuutta. Sääntely on tarpeellinen asiakkaan oikeusturvan kannalta. Asiakkaan asemaa kohentaa myös mahdollisuus alentaa tai jättää perimättä tukipalvelusta ja asumispalveluun liittyvistä palveluista perittäviä maksuja.

Pykälää on syytä täsmentää lisäämällä sanat "asiakassuunnitelmaan kirjatuista" seuraavasti: "...lisäksi kunta tai kuntayhtymä saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun asiakassuunnitelmaan kirjatuista erillisistä..."

10 i § Laskennallinen metsätulo

Laskennallisen metsätulon huomioiminen lain tasolla kaikissa tulostilauksissa on perusteltua, kun aiemmin se on otettu huomioon asetuksen perusteella jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun ja pitkäaikaisen laitoshoidon palvelun maksuja määrättäessä. Tämä yhdenmukaistaa maksukyvyn mukaan määräytyviä maksuja.

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen

2 b §:n kommentin toinen kappale.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun

Palvelun keskeytyksien määrittelemine lain tasolla on hyvä uudistus.

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Voimassa oleva 11 §:n 1 momentti velvoittaa alentamaan maksua tai jättämään sen kokonaan perimättä, jos se vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä. Ehdotettu 1 momentti velvoittaa arvioimaan jo maksua määrättäessä, vaarantaisiko maksun periminen asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä.

Koska maksun alentaminen on ensisijaista suhteessa viimesijaiseen toimeentulotukeen, on selvyuden vuoksi hyvä, että asiasta on nimenomainen säännös pykälän 2 momentissa ja että 3 momentissa on säädetty velvollisuus ilmoittaa asiakkaalle oikeudesta maksun alentami-

seen. Tässä olisi syytä säätää erikseen siitä, että maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä tulisi antaa hallintolain mukainen valituskelpoinen päätös. Näin siitä huolimatta, että päätöksentekovelvollisuus on mainittu yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tulee korvata virheellinen ilmaisu "alentamatta" ilmaisulla "alentamisesta" sivulta 79.

Säännös muuttuu aiempaa velvoittavammaksi. Asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä koskevien päätösten määrän voi arvioida kasvavan. Tästä seuraa asiakasmaksutuottojen väheneminen.

Pykäläehdotuksen 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä, jos maksun periminen vaarantaisi asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden tai muun elatusvastuun toteuttamista. Muun elatusvastuun määrittely yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi lain soveltamisen kannalta tärkeää.

Lisäksi lain soveltamisen kannalta olisi selvennettävä asiakasmaksun antamista ja perimättä jättämistä koskevaa ehdotusta. Miten tulisi toimia esimerkiksi niissä tilanteissa, kun asiakkaan toimeentulon edellytykset vaarantuvat tosiasiallisesti hyvin suurista asumismenoista eikä asiakasmaksuista, mutta käytännössä toimeentulon edellytysten vaarantuminen ilmenee asiakasmaksun määräämisen yhteydessä? Toimeentulotuessa on säännelty hyväksyttävät asumismenot, mutta vastaavaa sääntelyä ei ole asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen osalta.

13 § Muualta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu

Esitysluonnoksessa esitetään laajennettavaksi laittomasti maassa olevien henkilöiden maksuttomia palveluja. Näitä palveluja ovat eräät tartuntatautilaissa tarkoitetut rokotukset sekä yleisvaarallisen tartuntataudin kiireellinen hoito ja raskaana olevien HIV-positiivisten terveydenhuolto. On perusteltua säätää asiasta laissa erityisesti kansanterveydellisistä syistä.

14 § Tulojen, korvausten ja saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle

Ei kommentteja.

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus

Säännöksen 1 momentti mahdollistaa sanamuotonsa mukaisesti sen, että kunnalla on jatkossa oikeus saada asiakkaan taloudellista asemaa koskevat ja asiakasmaksun suuruuden määräämistä varten tarvittavat tiedot suoraan siinä mainituilta toimijoilta. Tämä edistää heikoimmassa

asemassa olevan asiakaskunnan asiakasmaksun määrittämistä palvelun alkuvaiheessa, jolloin takautuva laskutus vähenee.

Lisäksi olisi harkittava, katsotaanko aiheelliseksi lisätä tekijänoikeusjärjestöt 1 momentissa tietoja antamaan velvoitettuihin toimijoihin.

Säännösehdotuksen 3 momentin mukaan pyyntö asiakkaan taloudellista asemaa koskevan tiedon saamisesta rahalaitokselta edellyttää lautakunnan nimeämän viranhaltijan päätöstä. Säännökseen on syytä lisätä, että kyseiseen viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua. Asiaa koskee korkeimman hallinto-oikeuden 30.11.2006 antama päätös (2006:92), jossa oli kyse muun muassa oikeudesta hakea muutosta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuun viranhaltijan päätökseen pyytää asiakkaan taloudellisia tietoja rahalaitokselta toimeentulotukea koskevassa asiassa. KHO katsoi, että kyseessä on valituskelpoinen ratkaisu.

15 § Muutoksenhaku

Esitystä tulee täydentää sen 1 momentin osalta siten, että siinä viitataan niihin pykäliin, joissa säädetään maksua koskevasta päätöksestä ja laskusta. Lisäksi 1 momenttiin tulee lisätä oikeus muutoksenhakuun 14 a §:n 3 momentissa säädetystä päätöksestä.

Esitysluonnoksen kohdassa 2.2.5 sivulla 25 on todettu ”Mainitussa asiakasmaksulain momentissa (tarkoittaa voimassa olevaa 15 §:n 2 momenttia) säädetään valitusluvasta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen ...” Mainitussa 15 §:n 2 momentissa ei säädetä valitusluvasta, vaan oikeudesta hakea muutosta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen. Esityksen perusteluja on syytä täsmentää tältä osin.

Esityksen 14 §:ssä ehdotetaan tulojen, korvausten tai saamisten perimistä kunnalle ajalta, jolloin asiakas saa tehostettua palveluasumista, perhehoitoa tai laitoshoidoa. Perimisestä on tehtävä ehdotuksen 15 §:n mukaan oikaisuvaatimuskelpoinen päätös. Oikaisuvaatimukseen annettusta päätöksestä asiakkaalla on oikeus valittaa hallinto-oikeuteen. Kansaneläkelain 63 §:n 1 momentin mukaan hakijalle on annettava kirjallinen päätös, kun etuus maksetaan asiakasmaksulain 14 §:n perusteella kunnan toimielimelle. Lain 77 §:n 2 momentti oikeuttaa Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymättömän valittamaan päätöksestä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja lautakunnan päätökseen tyytymätön voi valittaa vakuutus-oikeuteen. On mahdollista, että hallinto-oikeus ja vakuutus-oikeus antavat keskenään ristiriitaiset päätökset. Asia on syytä ottaa huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Muuta huomioitavaa

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

23.03.2020

Asia/12

Lainmuutoksen voimaantulo 1.1.2021 ei ole realistinen ottaen huomioon aika, joka tarvitaan pelkästään muutoksen edellyttämään henkilöstön koulutukseen, ohjeiden laatimiseen ja asiakastietojärjestelmien muutokseen. Lisäksi esimerkiksi 2 a §:stä aiheutuu tarve uusia ostopalvelusopimukset sekä laskutusjärjestelmien tekninen päivitys. Ostopalveluina järjestetään paljon pitkäaikaista asumispalvelua, jota koskevan uuden sääntelyn toimeenpano vaatii aikaa.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 12.2.2020, liite, lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta
- 2 Lausuntopyyntö 12.2.2020, liite, luonnos HE laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (suomi)

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää 1.4.2020 mennessä lausuntoa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta (liitteet 1 ja 2). Ministeriö pyytää pykäläkohtaista lausuntopalvelussa annettavaa lausuntoa.

Hallituksen esitysluonnoksessa on osittain hyödynnetty hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksuista (HE 310/2018 vp). Kyseinen hallituksen esitys annettiin eduskunnalle joulukuussa 2018, mutta sen käsittely raukesi keuhällä 2019. Rauhneessa esityksessä ehdotettiin asiakasmaksulainsäädännön koko-

naisuudistusta. Kaupunginhallitus antoi sosiaali- ja terveysministeriölle tästä uudistuksesta lausunnon 10.9.2018 § 564 (lausunto oheismateriaalina).

Nyt lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan useita samoja uudistuksia kuin rauenneessa asiakasmaksulakiesityksessä. Rauenneen ja uuden esityksen erojen vertailu on hallituksen esitysluonnoksen sivuilla 43–46.

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa asiakasmaksulainsäädäntöön kiireellisimmät uudistukset ennen myöhemmin toteutettavaa asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistusta, joka kytkeytyy valtakunnalliseen sosiaali- ja terveystaloustalouden uudistukseen. Esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset ovat oikeansuuntaisia ja ne vastaavat useissa kohdin käytännön palvelutoiminnassa havaittuja säädosmuutostarpeita.

Toteutuessaan ehdotetut muutokset parantavat monella tavalla asiakkaan asemaa, koska muun muassa maksuttomia palveluja on tarkoitus lisätä ja maksukattoa laajentaa. Toisaalta muutokset vähentävät maksutuottoja. Muutokset yhtenäistävät asiakasmaksukäytäntöjä valtakunnallisesti, mikä lisää asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Tämä tulee esille erityisesti ehdotetuissa asumispalvelumaksuja koskeissa säännöksissä.

Esityksessä ehdotetaan, että hoitajavastaanotot tulisivat maksuttomiksi perusterveydenhuollossa ja että poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta ei enää perittäisi maksuja alaikäisiltä asiakkailta. Mielenterveyspalvelujen maksuttomuutta perusterveydenhuollossa on tarkoitus selkiyttää. Tartuntatauteihin liittyvän hoidon, tutkimuksen ja lääkkeiden maksuttomuutta on tarkoitus laajentaa tietyiltä osin.

Maksukattoa on tarkoitus laajentaa suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Lisäksi asiakasmaksut, joihin on myönnetty toimeentulotukea, kerryttäisivät jatkossa maksukattoa.

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksujen on tarkoitus jatkossakin määräytyä asiakkaan maksukyvyn mukaan. Lisäksi on tarkoitus säätää asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta. Asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan on tarkoitus korostaa. Muutoksenhaun selkiyttäminen ja asiakkaan oikeusturvan vahvistaminen kuuluvat myös uudistuksen tavoitteisiin.

Esitys liittyy vuoden 2021 talousarvioesitykseen. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

23.03.2020

Asia/12

Päätösehdotus perustuu sanamuototäsmennyksin sosiaali- ja terveyslautakunnan 10.3.2020 § 39 antamaan lausuntoon. Asia on valmisteltu yhteistyössä kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston kanssa.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 12.2.2020, liite, lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta
- 2 Lausuntopyyntö 12.2.2020, liite, luonnos HE laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (suomi)

Oheismateriaali

- 1 Kaupunginhallituksen päätös 10.9.2018 § 564

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveyslautakunta
Kaupunginkanslia

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveyslautakunta 10.03.2020 § 39

HEL 2020-001855 T 03 00 00

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta:

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

"Taustaa

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa on osittain hyödynnetty hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksuista (HE 310/2018 vp), joka annettiin eduskunnalle joulukuussa 2018, mutta jonka käsittely raukesi keväällä 2019. Rauenneessa esityksessä ehdotettiin asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistusta. Sosiaali- ja terveystalvutakunta antoi hallituksen esityksestä lausuntonsa kaupunginhallitukselle 21.8.2018 § 195.

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan useita samoja uudistuksia kuin rauenneessa asiakasmaksulakiesityksessä, joskin esitykset eroavat muutamilta osin. Eroja selostetaan tarkemmin hallituksen esitysluonnoksen sivuilla 43–46.

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa asiakasmaksulainsäädäntöön kiireellisimmät uudistukset ennen myöhemmin toteutettavaa asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistusta, joka kytkeytyy valtakunnalliseen sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän uudistukseen. Esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset ovat oikeansuuntaisia ja ne vastaavat useissa kohdin käytännön palvelutoiminnassa havaittuja säädösmuutostarpeita, jotka nyt tuotaisiin lain tasolle.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetut muutokset asiakasmaksulakiin parantaisivat monella tapaa asiakkaan asemaa, koska muun muassa maksuttomia palveluja lisättäisiin ja maksukattoa laajennettaisiin. Toisaalta muutokset vähentäisivät maksutuottoja. Muutokset yhtenäistäisivät valtakunnallisesti asiakasmaksukäytäntöjä, mikä lisäisi asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Tämä tulee esille erityisesti ehdotetuissa asumispalvelumaksuja koskevilla säännöksillä.

Sosiaali- ja terveystalvusteriön lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveystalvusteriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaali- ja terveystalvutalvun asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta. Lausuntopyynnössä on 23 kohtaa, joista kukin sisältää ehdotetun pykälän. Ministeriö pyytää säännösehdotuksista pykäläkohtaista lausuntoa.

2 a § Maksun periminen

Säännöksen otsikointia olisi hyvä muuttaa säännöksen sisältöä paremmin kuvaavaksi.

Ehdotetun pykälän sanamuotoa olisi syytä selkeyttää siten, että 1 momentin ensimmäinen virke muotoiltaisii seuraavasti: "Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle maksusta lasku". Esitysluonnok-

sessä lasku rinnastuu tasamaksuissa päätökseen, johon voi hakea muutosta tekemällä oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksesta ehdotetaan säädettäväksi esitysluonnoksessa muutoksenhakua koskevassa 15 §:ssä. Selvyyden vuoksi oikaisuvaatimuksen tekemisestä olisi perusteltua säätää tässä pykälässä lisäämällä siihen uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin muutoksenhausta laskuun. Ehdotettu 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Tulosidonnaisen palvelun antamisesta tehdään hallintopäätös, johon voi hakea muutosta oikaisuvaatimusteitse. Koska asiakkaalle annettava lasku on hallintopäätöksen täytäntöönpanoa, ei ole tarkoituksenmukaista, että jokaisesta yksittäisestä kyseistä hallintopäätöstä koskevasta laskusta olisi erillinen mahdollisuus hakea muutosta, kuten ehdotetussa pykälässä annetaan aihetta olettaa. Tältä osin esitysluonnosta olisi perusteltua täsmentää.

Pykälä on muutoin kannatettava, eikä laskun vähimmäistietoihin ole liittävä.

2 b § Päätös maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta

Yhdenmukaisuuden vuoksi oikaisuvaatimuksen tekemisestä olisi perusteltua säätää tässäkin pykälässä lisäämällä siihen uusi 2 momentti vastaavalla tavalla kuin edellä 2 a §:n osalta on todettu.

Asiakasmaksupäätöksen sisällöllinen sääntely on kannatettava ehdotus, jotta asiakkaat tietäisivät päätökseen sisältyvät palvelut ja niistä perittävät maksut perusteluineen. Asiakkaat tulisivat kohdelluiksi yhtäläisin periaattein valtakunnallisesti. Säännösesitykseen olisi perusteltua lisätä asiakkaan informoimiseksi, että hänen tulisi olla yhteydessä pykälän 5 kohdassa tarkoitettuun tahoon esitysluonnoksen 10 j §:ssä tarkoitetuissa asiakasmaksuun vaikuttavissa tilanteissa. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi asiakkaan tai hänen perheensä maksukyvyyn muuttuminen olennaisesti, minkä takia asiakasmaksu tulisi tarkastaa.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Jos varatun palvelun käyttämättä jättäminen ei olisi aiheutunut hyväksyttävästä syystä, voitaisiin maksu esitysluonnoksen mukaan jättää perimättä, jos periminen olisi kohtuutonta. Kohtuuttomuuden arviointi tapauskohtaisesti voisi johtaa epäyhtenäiseen soveltamiskäytäntöön ja vaarantaa asiakkaiden tasapuolista kohtelua. Voimassa olevan lain sanamuoto ei sisällä kohtuuttomuuden arviointia ja on siitä syystä tarkoituksenmukaisemmin muotoiltu. Esitysluonnoksen 11 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä, joiden arviointiin sisältyisi mahdollisuus ottaa huomioon myös kohtuuttomuus.

Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävän maksun eli niin sanotun sakkomaksun perimisen ikärajaksi asetettu asiakkaan 15 vuoden ikä on perusteltua siirtää esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla asetuksesta lain tasolle. On hyvä, että tietosuojaan ja salassapitoon liittyvä sääntely on myös otettu esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa huomioon 15–17-vuotiaiden kohdalta.

Sakkomaksun periminen edellyttäisi varauksen yhteydessä asiakkaan informoinnin sakkomaksun perimisen mahdollisuudesta siten, että asiakas riittävästi ymmärtää informoinnin sisällön. Asiakkaan riittävän ymmärtämisen määrittäminen ja todentaminen saattaa muodostua haasteelliseksi, jos asiakkaat kiistävät ymmärtäneensä saamansa informaation sisällön myöhemmin. Tästä syystä olisi perusteltua, että pykäläehdotuksen 1 momentin toiseksi viimeinen virke poistettaisiin.

Pykälän 2 momentissa ehdotettu sääntely tilanteissa, joissa kunta on varannut palvelun asiakkaille, on lähtökohtaisesti kannatettava. Momentin soveltaminen edellyttää kuitenkin perusteluihin tutustumista, joten momentin sanamuotoa olisi tästä syystä perusteltua täsmentää.

Ehdotetut muutokset, jotka koskevat käyttämättä jätetyistä palveluista perittäviä maksuja, ovat palvelujen käyttöasteen kohentamiseksi kannatettavia.

5 § Maksuttomat terveyspalvelut

Pykäläesityksessä on otettu huomioon puutteita ja epäkohtia, joita käytännön toiminnassa on havaittu. Tämä on linjassa tasa-arvoisen sosiaali- ja terveyspolitiikan kanssa, jossa pyritään hoidon esteiden poistamiseen ja ennaltaehkäisevään perusterveydenhuoltoon.

Maksuttomien palvelujen valikoiman lisääntyminen lisää todennäköisesti niiden kysyntää ja käyttöä.

6 a § Maksukatto

Maksukatton säännösten siirtäminen asetustasolta lain tasolle on kannatettavaa lainsäädännön selkeyttämiseksi. Pykälässä on perusteltuja täsmennyksiä muun muassa lyhytaikaisen laitoshoidon tai laitospalvelun maksujen huomioimisesta maksukatossa.

Jatkossa maksukattoon sisältyisi lyhytaikainen laitoshoido, mutta ei lyhytaikaishoitoa palveluasumisessa. Tämä asettaisi asiakkaat eriarvoiseen asemaan, sillä laitoshoidon vähentämisen myötä entistä useammin lyhytaikaishoitoa järjestetään palveluasumisyksiköissä.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että kunta voisi kerätä välttämättömiä tietoja asiakkaan maksukatton täyttymisen seuraamiseksi. Asia-

kas saisi nopeammin päätöksen maksukaton täyttymisestä, kun tietojen keräämiselle ei tarvitsisi pyytää joka kerta erikseen lupaa. Tämä helpottaisi viranomaistyötä.

Maksukaton seurantavelvollisuuden pysyminen asiakkaalla on kunnan näkökulmasta hyvä asia, koska mahdollinen seurantavelvollisuus ei olisi olemassa olevilla järjestelmillä mahdollista. Selvyyden vuoksi olisi perusteltua siirtää maksujen seurantaa koskeva asiakasmaksuasetuksen sääntely asetuksesta lakiin.

Toimeentulotuesta maksettujen asiakasmaksujen ottaminen huomioon laskettaessa maksukaton kertymistä on perusteltua huomioituna toimeentulotuen viimesijaisuus.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus

Pykälän otsikko "palvelun pitkäaikaisuus" ei ole riittävän informatiivinen huomioon otettuna pykälän koko sisältö, joten säännöksen otsikointia olisi hyvä täsmentää.

Pykälässä luodaan perusta sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisten asumispalveluiden maksujen määräytymiselle. Voimassaolevassa lainsäädännössä ei ole säädetty kyseisten palveluiden asiakasmaksuista. Muutos on erittäin merkityksellinen erityisesti yhdenvertaisuuden kannalta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa virkkeen "... maksua ei kuitenkaan saa periä ... lääkinnällisestä kuntoutuksesta laitoksessa, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua kuntoutusta laitoksessa eikä lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitettua laitoshuollosta." Virkettä lienee syytä korjata: "... annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua kuntoutuksesta laitoksessa eikä ..."

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu

Katso 7 b §:n kommentit soveltuvin osin.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Pykäläehdotuksen 2 momentissa on esitetty tuloverolain 92 §:ssä tarkoitettujen verovapaiden sosiaalietuuksien huomioimatta jättämisestä asiakasmaksun perustana olevan tulon määrittämisessä. Esitetty tuloverolain 92 §:ään viittaaminen on perusteltua sujuvan toimeenpanon ja selkeämmän lainsäädännön kannalta, kuten kyseisen säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissakin todetaan.

Muutos parantaisi myös veteraanien asemaa, koska ylimääräistä rintamalisää eikä veteraanilisää huomioitaisi jatkossa enää tuloina. Pykälän yksityiskohtaiset perustelut eivät täsmää säännöstekstin kanssa veteraanilisän osalta. Perusteluissa sivulla 65 todetaan, että veteraanilisästä säädettäisiin erikseen pykälän 2 momentissa. Näin ei nyt esitysluonnoksessa ole.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa

Esitetty sääntely tosiasiallisten asumismenojen huomioimisesta on lähtökohtaisesti hyvä ja selkeä.

Pykäläehdotuksen 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuloista vähennettävistä todellisista asumismenoista ennen pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen, perhehoitoon tai laitoshoittoon siirtymistä. Vähennyksenä otettaisiin huomioon omistusasunnon kulut kuudelta kuukaudelta, vuokra-asunnon vuokra irtisanomisajalta ja asumisoikeusasunnon käyttövastike kolmelta kuukaudelta. Säännöskohtaisista perusteluista ilmenee kuitenkin sekä omistus- että vuokra-asunnon osalta, että kyse on enintään kuuden kuukauden ajasta omistusasuntojen ja enintään kuukauden ajasta vuokra-asuntojen osalta. Tarkoitus lienee sama myös asumisoikeusasuntojen kohdalla. Lisäksi lienee syytä lisätä itse säädöstekstiin, että kyse on enimmäisajoista, joilta aiheutuneet asumismenot huomioidaan.

Esitysluonnoksen 3 momentin sanamuoto ja säännöksen yksityiskohtaiset perustelut jättävät epäselväksi, miten asiakkaan todelliset asumismenot tosiasiallisesti huomioitaisiin asiakasmaksua määritettäessä asiakkaan siirryttyä säännöksessä tarkoitettuihin palveluihin. Edellä todettu huomioiden säännöstä perusteluineen tulisi täsmentää.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa

Säännöksen 1 momentissa ehdotetaan otettavaksi huomioon vähennyksinä kohtuulliset asumismenot tehostetun palveluasumisen maksun määrittämisessä. Kunnalla on mahdollisuus vaikuttaa tehostetussa palveluasumisessa asiakkaalle aiheutuviin maksuihin. Näin ollen asumismenojen tulisi lähtökohtaisesti olla asiakkaalle kohtuulliset, minkä vuoksi asumismenot tulisi ottaa huomioon pääsääntöisesti todellisen määräisinä. Asiakkaalla ei myöskään ole välttämättä tosiasiallista mahdollisuutta valita tehostetun palveluasumisen paikkaa, joten hän ei voi itse vaikuttaa merkittävästi omiin asumismenoihinsa.

Säännöksessä esitetään huomioitavaksi lääkekustannuksia enintään sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitettujen vuosiomavastuun suu-

ruisena. Esitys on hyvä, koska valtaosalla asiakkaista on suuria lääkekustannuksia.

10 e § Jatkuva ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu

On perusteltua siirtää jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua koskeva sääntely asetuksesta lain tasolle.

Pitkäaikainen asumispalvelu tulisi kokonaan sääntelyn piiriin, ja maksun määräytyminen perustuisi palvelua koskevaan päätökseen kirjattujen palvelutuntien lukumäärään sekä pykälässä säädettyihin tuloarjoihin ja maksuprosentteihin. Esitetty sääntely selkeyttäisi asiakasmaksun määräytymisen perusteita. Koska asiakasmaksun määräytyminen muuttuisi täysin, on vaikea arvioida muutoksen vaikutuksia asiakkaan tilanteeseen tai kunnan talouteen. Tämä on todettu myös esitysluonnoksessa. Ehdotettu maksuprosentin muuttuminen tunneittain aiheuttaisi runsaasti hallinnollista työtä, koska palvelutunnit voivat vaihdella asiakaskunnassa, jota sääntely koskee.

Pykäläehdotuksen perusteluissa jatkuvasta kotona annettavasta palvelusta ja pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävää maksua koskevassa esimerkissä säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 71 on yksinasuvan tuloarja 690 euroa/kk, kun se taulukossa on 588 euroa/kk ja samoin tuloarjaa koskevan 3 momentin perusteluissa sivulla 70. Tältä osin esitysluonnosta on syytä korjata.

10 f § Jatkuva ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään tulosidonnaisten asiakasmaksujen perusteena olevien tulojen huomioimista yhdenmukaisin perustein. Esitetty linja selkeyttäisi asiakasmaksun määrittelyä.

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa

Viitaten 10 f §:n kohdalla pykälästä annettuun kommenttiin myös vähennysten osalta linja selkeytyisi yhdenmukaisen sääntelyn myötä.

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut

Ehdotettu tukipalveluiden ja asumispalveluun liittyvien palvelujen sääntely lain tasolla selkeyttäisi asiakasmaksujen määrittämistä ja vähentäisi päällekkäisten maksujen perimisen mahdollisuutta. Sääntely olisi tarpeellinen asiakkaan oikeusturvan kannalta. Asiakkaan asemaa kohentaisi myös mahdollisuus alentaa tai jättää perimättä tukipalvelusta ja asumispalveluun liittyvistä palveluista perittäviä maksuja.

Pykälää olisi syytä täsmentää lisäämällä sanat "asiakassuunnitelmaan kirjatuista" seuraavasti: "...lisäksi kunta tai kuntayhtymä saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun asiakassuunnitelmaan kirjatuista erillisistä..."

10 i § Laskennallinen metsätulo

Ehdotettu muutos säätää jatkossa laskennallisesta metsätulosta lain tasolla on perusteltu. Jatkossa metsätulo huomioitaisiin kaikissa tulosi-
donnaisissa maksuissa, kun aiemmin se on otettu huomioon asetuksen
perusteella jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun ja pit-
käaikaisen laitoshoidon palvelun maksuja määrättäessä. Tämä on yh-
denmukainen huomiointi suhteessa kaikkiin maksukyvyyn mukaan mää-
räytyviin maksuihin.

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen

Katso 2 b §:ään annetun kommentin toinen kappale.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun

Palvelun keskeytyksien määrittelemine lain tasolla on hyvä uudistus.

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Voimassa oleva 11 §:n 1 momentti velvoittaa alentamaan maksua tai
jättämään sen kokonaan perimättä, jos se vaarantaa henkilön tai per-
heen toimeentulon edellytyksiä. Säännösehdotuksen 1 momentti vel-
voittaa arvioimaan jo maksua määrättäessä voimassa olevaa säännös-
tä selvemmin, vaarantaisiko maksun periminen asiakkaan tai hänen
perheensä toimeentulon edellytyksiä.

Koska maksun alentaminen on ensisijaista suhteessa viimesijaiseen
toimeentulotukeen, on selvyuden vuoksi hyvä, että asiasta on nimen-
omainen säännös pykälän ehdotetussa 2 momentissa ja että 3 momen-
tissa on säädetty velvollisuus ilmoittaa asiakkaalle oikeudesta maksun
alentamiseen. Pykälässä olisi syytä säätää erikseen siitä, että maksun
alentamisesta ja perimättä jättämisestä tulisi antaa hallintolain mukai-
nen valituskelpoinen päätös huolimatta siitä, että päätöksentekovelvol-
lisuus on mainittu pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yksityis-
kohtaisista perusteluista tulisi korvata virheellinen ilmaisu "alentamatta"
ilmaisulla "alentamisesta" sivulta 79.

Säännöksen muuttaminen aikaisempaa velvoittavammaksi sekä kun-
nalle pykäläehdotuksen 4 momentissa asetettu informointivelvollisuus
tulisi lisäämään asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä
koskevia päätöksiä. Tästä seuraisi asiakasmaksutuottojen vähenemi-
nen.

Pykäläehdotuksen 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä, jos maksun periminen vaarantaisi asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden tai muun elatusvastuun toteuttamista. Muun elatusvastuun määrittely esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi tärkeää lain soveltamisen kannalta.

Lainsoveltajan kannalta lainvalmistelijan olisi edelleen selvennettävä asiakasmaksun antamista ja perimättä jättämistä koskevaa säännösehdotusta. Miten tulisi toimia esimerkiksi niissä tilanteissa, kun asiakkaan toimeentulon edellytykset vaarantuvat tosiasiallisesti esimerkiksi hyvin suurista asumismenoista eikä asiakasmaksuista, mutta käytännössä toimeentulon edellytysten vaarantuminen ilmenee asiakasmaksun määräämisen yhteydessä? Toimeentulotuessa on säännelty hyväksyttävät asumismenot, mutta vastaavaa sääntelyä ei ole asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen osalta.

13 § Muualta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu

Esitysluonnoksessa esitetään laajennettavaksi laittomasti maassa olevien henkilöiden maksuttomia palveluja. Näitä palveluja ovat eräät tartuntatautilaissa tarkoitetut rokotukset sekä yleisvaarallisen tartuntataudin kiireellinen hoito ja raskaana olevien HIV-positiivisten terveydenhuolto. On perusteltua säätää asiasta laissa erityisesti kansanterveydellisistä syistä.

14 § Tulojen, korvausten ja saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle

Ei kommentteja.

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus

Säännöksen 1 momentti mahdollistaa sanamuotonsa mukaisesti sen, että kunnalla olisi jatkossa oikeus saada asiakkaan taloudellista asemaa koskevat ja asiakasmaksun suuruuden määräämistä varten tarvittavat tiedot suoraan siinä mainituilta toimijoilta. Tämä edistäisi heikoimmassa asemassa olevan asiakaskunnan asiakasmaksun määrittämistä palvelun alkuvaiheessa, jolloin takautuva laskutus vähenisi.

Lainvalmistelijan harkintaan jää, katsooko se aiheelliseksi lisätä 1 momentissa tietoja antamaan velvoitettuihin toimijoihin tekijänoikeusjärjestöt.

Säännösehdotuksen 3 momentin mukaan pyyntö asiakkaan taloudellista asemaa koskevan tiedon saamisesta rahalaitokselta edellyttää lautakunnan nimeämän viranhaltijan päätöstä. Säännökseen olisi syytä lisätä, että kyseiseen viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua. Asi-

aa koskee korkeimman hallinto-oikeuden (KHO:n) 30.11.2006 antama päätös (2006:92), jossa oli kyse muun muassa oikeudesta hakea muutosta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitettuun viranhaltijan päätökseen pyytää asiakkaan taloudellisia tietoja rahalaitokselta toimeentulotukea koskevassa asiassa. KHO katsoi, että kyseessä on valituskelpoinen ratkaisu.

15 § Muutoksenhaku

Säännösehdotusta esitetään täydennettäväksi sen 1 momentin osalta siten, että siinä viitattaisiin niihin pykäliin, joissa säädetään maksua koskevasta päätöksestä ja laskusta. Lisäksi 1 momenttiin tulisi lisätä oikeus muutoksenhakuun 14 a §:n 3 momentissa säädetystä päätöksestä.

Esitysluonnoksen kohdassa 2.2.5 sivulla 25 on todettu ”Mainitussa asiakasmaksulain momentissa (tarkoittaen voimassa olevaa 15 §:n 2 momenttia) säädetään valitusluvasta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen ...” Mainitussa 15 §:n 2 momentissa ei säädetä valitusluvasta, vaan oikeudesta hakea muutosta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen. Esityksen perusteluja olisi syytä täsmentää tältä osin.

Esityksen 14 §:ssä ehdotetaan tulojen, korvausten tai saamisten perimistä kunnalle ajalta, jolloin asiakas saa tehostettua palveluasumista, perhehoitoa tai laitoshoidoa. Perimisestä on tehtävä ehdotuksen 15 §:n mukaan oikaisuvaatimuskelpoinen päätös. Oikaisuvaatimukseen annettusta päätöksestä asiakkaalla on oikeus valittaa hallinto-oikeuteen. Kansaneläkelain 63 §:n 1 momentin mukaan hakijalle on annettava kirjallinen päätös, kun etuus maksetaan asiakasmaksulain 14 §:n perusteella kunnan toimitelmalle. Lain 77 §:n 2 momentti oikeuttaa Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymättömän valittamaan päätöksestä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja lautakunnan päätökseen tyytymätön voi valittaa siitä vakuutus-oikeuteen. On mahdollista, että hallinto-oikeus ja vakuutus-oikeus antavat keskenään ristiriitaiset päätökset. Asia lienee syytä ottaa huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Muuta huomioitavaa

Lainmuutoksen voimaantulo 1.1.2021 ei ole realistinen ottaen huomioon aika, joka tarvitaan pelkästään muutoksen edellyttämään henkilöstön koulutukseen, ohjeiden laatimiseen ja asiakastietojärjestelmien muuttamiseen. Lisäksi esimerkiksi 2 a §:stä aiheutuisi tarve uusia ostopalvelusopimukset sekä laskutusjärjestelmien tekninen päivitys, joten aikataulu toimeenpanon suhteen on liian tiukka ottaen myös huomioon, että Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala järjestää palveluita merkittävässä määrin ostopalveluina. Ostopalveluina järjeste-

tään paljon pitkäaikaista asumispalvelua, jota koskevan uuden sääntelyn toimeenpano vaatisi aikaa."

Käsittely

10.03.2020 Ehdotuksen mukaan

Lakimies Harri Lehtonen ja asiakasmaksupäällikkö Ulla Hautamäki olivat kutsuttuina asiantuntijoina läsnä kokouksessa tämän asian käsitellyssä.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Harri J. Lehtonen, lakimies, puhelin: 310 42668
harri.j.lehtonen(a)hel.fi